

ІНСТРУМЕНТИ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В РЕГІОНІ

Крикун Ю.Г.

**Науковий керівник: Бабич В.П., д.е.н., професор
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна**

Національні інтереси України вимагають ефективних заходів, спрямованих на збереження в регіонах інноваційного потенціалу, адже реальну незалежність і безпеку мають лише країни, здатні забезпечувати оволодіння новими знаннями та ефективно їх використовувати. Тому побудова механізму розвитку регіональної інноваційної діяльності на сьогодні виступає одним із найбільш пріоритетних національних та регіональних інтересів держави.

Управління регіональною інноваційною діяльністю складає невід'ємну частину цілісної системи управління ринковою економікою і розглядається в рамках загального реформування системи управління народногосподарським комплексом країни. Одним з першочергових завдань побудови механізму розвитку регіональної інноваційної діяльності має стати створення на державному рівні правового й економічного механізмів розробки і впровадження новітніх технологій та інновацій в практичну діяльність [1]. Стратегічні пріоритетні напрями розраховані на тривалу перспективу (до 10 років) та мають забезпечувати соціально-економічне зростання держави з урахуванням можливостей вітчизняного інноваційного потенціалу. Середньострокові пріоритетні напрями – формуються в рамках стратегічних та за масштабами, направленістю й специфікою можуть бути загальнодержавного, галузевого і регіонального рівнів. Реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки здійснюється, на жаль, не в рамках єдиної національної програми розвитку перспективних технологій, а методологічно передбачає цілу низку окремих державних науково-технічних програм.

Програмно-цільова методологія має найважливіше значення для інноваційного розвитку регіонів. Це підтверджується теоретичним аналізом можливостей програмно-цільового управління.

У даному випадку, проблеми, які з'являтимуться в процесі економічної діяльності, будуть спонукати до формулювання пріоритетних цілей пов'язаних з покращенням стану інноваційної діяльності в регіоні та подолання проблем.

І доцільно було б представити порядок здійснення програмно-цільового методу управління у такому вигляді: спочатку визначаються проблеми, потім встановлюються цілі, під які складаються програми, із визначеними заходами, на реалізацію яких виділяються кошти. Це визначається у такому порядку: «пріоритетність розробки -- ціль -- програма -- кошти -- реалізація».

Такий порядок дозволить визначити пріоритетність науково-технічних та інноваційних розробок та розробити структуру чіткого підпорядкування й делегування повноважень органам виконавчої влади за функціональним призначенням.

Підтримка інноваційного розвитку у регіонах відбувається через впровадження регіональних інноваційних стратегій та програм, які розробляються місцевими органами влади за участю вищих навчальних закладів, агенцій регіонального розвитку, консультаційних установ.

Державні цільові наукові та науково-технічні програми формуються центральним органом виконавчої влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності на основі цільових проектів, відібраних на конкурсних

засадах, та є основним засобом реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки шляхом концентрації науково-технічного потенціалу держави для розв'язання найважливіших природничих, технічних і гуманітарних проблем [2]. Відбір завдань або проектів пріоритетних напрямів науково-технічного прогресу базується на експертних оцінках відповідних напрацювань і закінчених науково-дослідних і дослідно-конструкторських роботах. Вимоги до відбору науково-технічних програм конкретизують у відповідному переліку питань, на які необхідно дати відповідь при обґрунтуванні доцільності їх виконання.

Пріоритетні напрями, які потребують програмного вирішення, схвалює Верховна Рада України. Для цього Національна академія наук з участю Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, міністерств, відомств, науково-дослідних інститутів методом експертних оцінок визначають перелік таких програм, після чого їх розглядає Кабінет Міністрів і подає до Верховної Ради. На підставі затвердженого переліку оголошують конкурс щодо розробки конкретних цільових наукових програм. Комплексні цільові наукові програми відкриті для поповнення новими проектами. Рішення про введення нових проектів або вилучення малоефективних приймає замовник програми.

Фінансування за рахунок бюджетних коштів здійснюється через базове фінансування як засіб підтримки фундаментальних досліджень, що проводяться в наукових установах та вищих навчальних закладах; цільове фінансування відповідно до пріоритетних напрямів і науково-технічних програм; контрактне фінансування окремих важливих досліджень і розробок, а саме: спрямованість на вирішення першочергових проблем національної безпеки держави; пріоритетність, забезпечення прориву в передових напрямках розвитку; базовість, багатоцільове призначення; наявність умов для реалізації; відповідність вимогам сучасного світового рівня; економічна доцільність, ефективність, окупність; соціальний ефект від реалізації.

У світовій практиці підтримки інноваційної діяльності вироблено значну кількість інструментів, за допомогою яких держава реалізує необхідні функції у цій сфері [3]. Серед інструментів, які необхідні для реалізації національних інноваційних програм можна виділити наступні групи інструментів.

До першої групи основних інструментів реалізації інноваційних програм відноситься пряма фінансова підтримка інноваційної діяльності в регіоні, а саме :

- безпосереднє фінансування утворення нових галузей, наукоємних виробництв за рахунок коштів державного бюджету;
- фінансування науково-дослідницьких програм, наукових центрів шляхом конкурсного відбору;
- надання безпроцентних чи пільгових позик та грантів;
- державне замовлення на інноваційні продукти;
- дотації за рахунок державного бюджету для визначених галузей, виробництв чи технологій;
- державні виплати провідним науковим центрам та науковцям;
- компенсація науково-дослідним установам витрат, пов'язаних з налагодженням інформаційного забезпечення тощо.

До другої групи відносять фіскальні пільги для інноваторів, а саме:

- зниження ставок податку на прибуток підприємств;
- податковий кредит інноваційним підприємствам;
- зменшення суми прибутку до оподаткування шляхом виключення з нього вартості досліджень чи освоєння нової технології;
- звільнення від деяких відрахувань до бюджету;
- звільнення від сплати податку на прибуток, який отримано власниками майнових прав інноваційних та венчурних фірм;

- відстрочка сплати імпортного мита чи звільнення від його сплати в разі ввезення товарів для реалізації інноваційного проекту;

- пільгова амортизація для підприємств, визначених як інноваційні.

До третьої групи відносять правові, інфраструктурні, економічні та політичні інструменти підтримки інновацій, до яких належать:

- удосконалення законодавства про авторське право, патентних відносин;

- введення системи сертифікації та стандартів, що заохочує споживання інноваційних товарів, товарів харчування високої якості, нових медичних, будівельних, рекреаційних, туристичних, транспортних послуг тощо;

- розвиток та підтримка системи освіти в країні;

- тимчасовий дозвіл на монополію виробника інноваційних товарів та впровадника інноваційних технологій, або, навпаки, обмеження монопольного становища, що зменшує витрати нових виробників товарів чи послуг;

- створення державної інформаційної інфраструктури, розширення доступу до інформаційних мереж та банків даних, бібліотек;

- надання державних замовлень підприємствам для гарантування компенсації витрат на фінансування інновацій;

- здійснення державного лобювання інтересів українських виробників інноваційної продукції на міжнародному рівні, застосування відповідного торговельного режиму та регулювання валютних курсів.

Таким чином, досягнення цілей та завдань побудови механізму розвитку регіональної інноваційної діяльності може бути забезпечене тільки за умови їх тісного взаємозв'язку і послідовного втілення у життя за допомогою вказаних інструментів. А механізм розробки державних та регіональних цільових програм з підтримки проблемних регіонів потребує вдосконалення за рахунок підвищення його наукової обґрунтованості.

Література:

1. Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу в бюджетній сфері / За ред. академіка НАН України В. М. Гейця. – Київ : Наукова думка, 2008. – 384 с.
2. Закон України «Про державні цільові програми» // Відомості Верховної Ради. – 2004. - №25. Азаров М. Я. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі / М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, О. І. Амоша. – Т.4. – К. : НДФІ, 2004. – 368 с.
3. Скуба Р.В. Программно-целевое управление развитием инфраструктуры хозяйствующих субъектов / ВлГУ Электронный журнал // <http://journal.vlsu.ru/index.php?id=269>
4. Лукашевич В. В. Программно-целевые аспекты стратегического управления персоналом полиграфических предприятий / В. В. Лукашевич, А. В. Лукашевич, О. Л. Митрякова // <http://www.rhr.ru/index/soviet/tech/10426.html>
5. Кочкаров Р. А. Целевые программы: Инструментальная поддержка / Р.А. Кочкаров. – М. : ЗАО «Изд-во Экономика», 2007. – 223 с.
6. Гуменюк В. Участь держави у формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу / В. Гуменюк // Фінанси України. – 2005. - №10. – С. 51-59.